

Ophef rond tentoonstelling over 'Vertriebenen'

Nieuws

[Achtergrond](#) - 11 augustus 2006

(11 augustus 2006) De opening van een tentoonstelling over *Vertriebenen* in Berlijn heeft tot ophef geleid. De tentoonstelling laat onder meer het lot zien van Duitsers die aan het einde van de Tweede Wereldoorlog uit Polen werden verdreven. Critici vinden dat er teveel nadruk op hun slachtofferschap wordt gelegd.

Vanwege de tentoonstelling *Erzwungene Wege* (gedwongen wegen) heeft de burgemeester van Warschau Kazimierz Marcinkiewicz zijn voor morgen geplande bezoek aan Berlijn afgezegd. De Poolse minister-president Joroslaw Kaczynski noemde de tentoonstelling vandaag een "zeer slechte, zeer irriterende en zeer treurige aangelegenheid". Het thema Duits slachtofferschap ligt in Polen zeer gevoelig.

Gelijk stellen

De tentoonstelling in het Kronprinzenpalais in Berlijn laat de geschiedenis van verdrijvingen in Europa in de vorige eeuw zien. De ruim vijftien miljoen Duitsers die rond het einde van de oorlog door sovjettroepen en de Poolse bevolking werden verdreven uit Oost-Pruisen, Pommeren en Silezië maken daar een belangrijk onderdeel van uit. Organisator is de Bund der Vertriebenen (BdV) van CDU-afgevaardigde Erika Steinbach. De BdV is een twee miljoen leden tellende belangenvereniging van (nabestaanden van) de Duitse verdrevenen.

Om critici de wind uit de zeilen te nemen heeft de BdV voor een brede opzet gekozen en ook aandacht te besteden aan andere groepen verdrevenen. Zo komen de lotgevallen van Armeniërs die uit het Osmaanse Rijk werden verdreven aan bod, van Grieken die uit Klein-Azië weg moesten, Italianen die door Joegoslaven werden verjaagd tot en met de etnische zuiveringen op de Balkan in de jaren negentig.

Desondanks stak een storm van kritiek op, onder andere van vrijwel alle grote Duitse kranten. Mag je de lotgevallen van de verdreven Duitsers wel gelijk stellen aan die van andere verdreven volken? En welke rol moet de holocaust in de tentoonstelling spelen?

Financiële compensatie

Het grootste probleem van de critici zit hem in de organisator van Erzwungene Wege. Veel Duitsers zien de BdV als een 'foute club' met nationalistische wortels. Ook in Polen staat de organisatie in een kwade reuk. Het land verdenkt de *Vertriebenen* ervan de geschiedenis te willen terugdraaien door hun vroegere bezittingen te claimen. Helemaal terecht is dit niet. Deze houding berust op het wijdverbreide misverstand dat de BdV (financiële) compensatie verlangt van het oostelijke buurland. De BdV heeft hier echter afstand van genomen. Wel heeft de BvD steeds bij de Duitse regering erkenning gezocht voor het leed van de *Vertriebenen*.

Duitsland wil de betrekkingen met Polen niet op het spel zetten. Nu de nationaal-conservatieve broers Lech en Jaroslaw Kaczynski president en regeringsleider van Polen zijn geworden, moet de Duitse politiek nog voorzichtiger optreden. De broers Kaczynski staan niet [niet bekend om hun pro-Duitse houding](#).

De tentoonstelling vertoont bovendien ernstige gebreken, vinden de critici. Hoewel het de bedoeling van de makers was de holocaust buiten beschouwing te laten, komt die toch in de tentoonstelling aan de orde en dan ook nog op een verkeerde manier, aldus de *Süddeutsche Zeitung*. De holocaust wordt het eind van een proces genoemd waar ook verdrijving een onderdeel van uitmaakt. Op deze wijze worden de Duitse verdrevenen alsnog in één adem genoemd met de holocaust.

Ook wordt, aldus de *Süddeutsche Zeitung*, als hoofdoorzaak voor de verdrijving van de Duitsers uit Polen de verschuiving van de Poolse grens naar het Westen, tot aan de rivieren de Oder en de Neiße genoemd. Deze verschuiving werd door Stalin geïnitieerd en door de geallieerden en Polen geaccepteerd. "Maar dat er zonder de Duitse aanval op Polen geen verdrijving en grensverhuiving zou zijn geweest, dat moet de bezoeker zelf bedenken - of dus niet."

Het Duits-Poolse grensverdrag uit 1990 is evenmin in de tentoonstelling terug te vinden. Met dit verdrag deed Duitsland definitief afstand van de voormalige Duitse gebieden in Polen. Ondertekening gebeurde destijds onder druk van de Geallieerden, die erkenning van de huidige grens langs de rivieren Oder en Neisse als voorwaarde voor de Duitse vereniging stelden. Volgens Steinbach heeft het verdrag echter niets met de verdrijvingen te maken. Toonaangevend weekblad *Die Zeit* kan er niet over uit. "Het gaat niet om grenzen? Niet te geloven."

Slachtofferschap

De critici zien de tentoonstelling als politiek instrument van BdV-voorzitter Steinbach een stap dichterbij de oprichting van het door haar gewenste Zentrum gegen Vertreibung te komen. Dat moet de geschiedenis van de Duitse verdrevenen documenteren. Vooral de wens het centrum in Berlijn te vestigen, valt bij velen verkeerd: dat zou teveel nadruk leggen op het Duitse slachtofferschap en leiden tot relativering van de Duitse schuld. Voormalig kanselier Gerhard Schröder (SPD) was fel tegen de vestiging van het centrum in Berlijn. Binnen de CDU zijn er echter wel voorstanders voor de plannen van Steinbach te vinden. Het centrum maakte onderdeel uit van het verkiezingsprogramma van de CDU/CSU van 2005. In het regeerakkoord van de grote coalitie werd een "zichtbaar teken" als compromis bereikt.

De tentoonstelling *Erzwungene Wege* is tot 29 oktober te bezichtigen in het Kronprinzenpalais in Berlijn.

Lees ook op het Duitslandweb:

['Flucht, Vertreibung, Integration', een diplomatieke, maar toch belangwekkende tentoonstelling in Bonn](#)

Süddeutsche Zeitung

[Heimweh, das ich meine](#)

Die Zeit

[Trübe Wege](#)

Die Welt

[Marcinkiewicz sagt Besuch wegen Vertriebenenausstellung ab](#)

Spiegel Online

[Auf schmale Grat](#)

FAZ.NET

[Vergleichen ohne aufzurechnen](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/1576/ophef-rond-tentoonstelling-over-vertriebenen>